

Sygn. akt III AUa 803/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Krzysztof Szewczak (spr.)
Sędziowie:	SA Elżbieta Gawda SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Protokolant: st. prot. sądowy Maciej Mazuryk	

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2012 r. w Lublinie

sprawy E. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy E. T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 26 czerwca 2012 r. sygn. akt VIII U 1945/12

oddala apelację.

III AUa 803/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 lutego 2012 r., znak: ENMS/6/020029341 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił E. T. przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2009r. Nr 153, poz. 1227) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ponieważ wnioskodawca nie udokumentował rozwiązania stosunku pracy z każdym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed ustaleniem prawa do emerytury, a nadto nie wykazał, że na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. ZUS nie zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu od 1 marca 1984 r. do 28 lutego 1998 r., w którym wykonywał pracę w Kopalniach i Zakładach (...) w T..

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczony domagał się zaliczenia w/w okresu pracy w Kopalniach i Zakładach (...) w T. do stażu pracy w szczególnych warunkach i w konsekwencji tego wnosił o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wnosił o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że E. T., urodzony w dniu (...), skierował w dniu 25 listopada 2011 r. do organu rentowego wnioski o emeryturę, do którego załączył świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawione w dniu 23 lutego 1998 r. przez Kopalnie i Zakłady (...) w T.. Z dokumentu tego wynika, że E. T. w okresie od 1 marca 1984 r. do 28 lutego 1998 r. był zatrudniony w tych zakładach w pełnym wymiarze czasu pracy jako p.o. kierownika oddziału, a następnie kierownik oddziału. Zatrudnienie to zostało określone jako odpowiadające pracom wymienionym w dziale XIV, pkt 24 wykazu A stanowiącego załącznik rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). W sprawie bezsporne było, że wnioskodawca nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Z zaświadczenia z dnia 18 listopada 2011 r. wystawionego przez (...) spółkę z o.o. w Z. wynika natomiast, że E. T. od dnia 1 marca 1998 r. do chwili obecnej jest zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kontrolera ruchu.

Sąd Okręgowy podniósł, iż zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych mężczyznom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura w obniżonym wieku emerytalnym, bliżej określonym w przepisach art. 32, 33, 39 i 40 tej ustawy, jeżeli w dniu jej wejścia w życie tj. 1 stycznia 1999 r., osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat oraz okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat. Emerytura taka przysługuje nadto pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, iż nabycie prawa do emerytury określonego w art.

184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest uzależnione od spełnienia wszystkich w/w warunków. Pozostawanie przez wnioskodawcę w stosunku pracy uniemożliwia mu skuteczne ubieganie się o ustalenie prawa do emerytury na podstawie ostatnio powołanego przepisu. Okoliczność ta zwalniała Sąd Okręgowy od prowadzenia postępowania mającego na celu ustalenie czy sporny okres zatrudnienia w Kopalniach i Zakładach (...) w T. może być zaliczony do stażu pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

Apelację od tego wyroku wniósł ubezpieczony E. T.. Wnioskodawca zarzucił zaskarżonemu wyrokowi nierozpoznanie istoty przedmiotu sporu, a mianowicie posiadania przez niego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Apelant podniósł, iż Sąd Okręgowy oddalając odwołanie oparł się jedynie na tym, iż ubezpieczony nie rozwiązał stosunku pracy, co nie było przedmiotem sporu.

W konsekwencji tego zarzutu ubezpieczony domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji w celu rozpoznania przedmiotu sporu tj. ustalenia okresu jego zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Ustalenia Sądu I instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w

uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1997 r., II UKN 61/97 – OSNAP 1998, nr 3, poz. 104 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1999 r., I PKN 21/98 – OSNAP 2000, nr 4, poz. 143).

Wnioskodawca E. T., urodzony (...), prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach wywodził z przepisu art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Przepis art. 184 tej ustawy pozwala mężczyznom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. nabyć prawo do emerytury, po osiągnięciu wieku przewidzianego m.in. w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 25 lat.

Emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy – w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (art. 184 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Wiek emerytalny pracowników wykonujących pracę w warunkach szczególnych określa, zgodnie z art. 32 ust. 4 ostatnio powołanej ustawy, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Stosownie do § 4 ust. 1 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Z powołanych wyżej przepisów jednoznacznie wynika, że wszystkie przesłanki warunkujące przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury ze względu na pracę w warunkach szczególnych muszą być spełnione łącznie, a niespełnienie którejkolwiek z nich wyłącza możliwość przyznania prawa do tego świadczenia. Zgodnie bowiem z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń określonych w tej ustawie powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Na wniosek osoby uprawnionej organ rentowy wydaje wówczas decyzję o przyznaniu prawa. Niespełnienie przez pracownika ustawowych warunków koniecznych do przyznania świadczenia skutkuje wydaniem decyzji odmownej. Rozwiązanie stosunku pracy jest natomiast niezbędnym warunkiem nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W rozpoznawanej sprawie zostało wykazane, że wnioskodawca na dzień złożenia wniosku o prawo do świadczenia emerytalnego, jak również w trakcie postępowania sądowego, nie rozwiązał stosunku pracy. Na rozprawie apelacyjnej sam wnioskodawca potwierdził tę okoliczność. Oznacza to, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich przesłanek określonych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, których łączne spełnienie warunkuje przyznanie prawa do emerytury. Skutkiem powyższego ustalenia jest stwierdzenie, że roszczenie wnioskodawcy o emeryturę jest bezzasadne, a więc oddalenie jego odwołania przez Sąd I instancji było w pełni uzasadnione.

W tej sytuacji w istocie zbędnym stało się badanie spełnienia przez wnioskodawcę pozostałych przesłanek do uzyskania prawa do emerytury. Wobec nie rozwiązania przez wnioskodawcę stosunku pracy, kwestia posiadania przez niego wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach stała się bezprzedmiotowa, a żądanie wydania wyroku

ustalającego posiadanie wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach jako jednej z kilku przesłanek prawa do emerytury określonego w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, które muszą być spełnione łącznie, było niedopuszczalne. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych roszczenie o świadczenie (np. emeryturę) wyprzedza roszczenie o ustalenie, skutkiem czego nie jest możliwe wydanie wyroku ustalającego istnienie którejsz z przesłanek prawa do świadczenia.

Norma prawa (ostatnio powołany przepis) konkretyzuje więc przesłanki nabycia prawa do emerytury, zatem wykluczony jest stan, gdy bez spełniania jednej z normatywnych przesłanek strona będzie dochodziła ustalenia prawa na przyszłość. Wymaga przy tym podkreślenia, że ustawodawca zagwarantował określone w przepisie szczególne uprawnienie w konkretnych okolicznościach faktycznych, co wyklucza możliwość zagwarantowania tego prawa w drodze wykorzystania przepisu proceduralnego (art. 189 k.p.c.). Z wywodów apelacji można wnioskować, iż ubezpieczony dążył jedynie do ustalenia, iż spełnia jedną z przesłanek prawa do wcześniejszej emerytury, a mianowicie, że posiada wymagany staż pracy w szczególnych warunkach.

Nierozwiązanie stosunku pracy przez E. T. powoduje niemożność nabycia uprawnień emerytalnych. Odmowna decyzja organu rentowego była zatem prawidłowa. Sąd I instancji, po ustaleniu, że ubezpieczony nie rozwiązał stosunku pracy, nie miał zatem obowiązku prowadzenia postępowania celem ustalenia spełnienia pozostałych przesłanek przyznania świadczenia.

W miejscu należy z całą mocą podkreślić, iż przedmiotem żądania E. T. było przyznanie wcześniejszej emerytury, a nie ustalenie prawa do spornego świadczenia w przyszłości. Z materiału zgromadzonego w sprawie niniejszej jednoznacznie wynika, że ubezpieczony w dniu 25 listopada 2011 r. złożył wniosek o przyznanie emerytury, a następnie odwołał się od decyzji organu rentowego, który odmówił przyznania tego świadczenia, zakreślając w ten sposób przedmiot sporu i co z tym związane, granice zaskarżenia. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot żądania (sporu) jest bowiem określony treścią decyzji organu rentowego, od której odwołanie wszczyna postępowanie przed sądem, co oznacza, że przedmiotem oceny sądu w sprawie dotyczącej przyznania emerytury, jest prawo do tego świadczenia, nie zaś poszczególne przesłanki, od spełnienia których przepisy prawa uzależniają przyznanie tego świadczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99 – OSNP 2000, nr 15, poz. 601; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99 – OSNP 2000, nr 5, poz. 121; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08 – LEX nr 553692 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 1/11 – LEX nr 844747). Należy z całą mocą podkreślić, iż w postępowaniu odrębnym w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, toczącym się z odwołania od decyzji organu rentowego wydanej na wniosek o przyznanie emerytury, niedopuszczalne jest przedmiotowe przekształcenie roszczenia w trybie art. 193 k.p.c. poprzez żądanie ustalenia tylko niektórych przesłanek warunkujących prawo do tego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2010 r., II UK 108/10 – LEX nr 688682). W apelacji ubezpieczony wyraźnie zaznaczył, iż wnosił o ustalenie posiadania przez niego 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, jako jednego z warunków dających prawo do emerytury. Apelant uważał, iż spór w sprawie dotyczył jednego z warunków dających prawo do emerytury. E. T. podniósł przy tym, iż Sąd I instancji niezasadnie, jego zdaniem, nieustosunkował się do możliwości zaliczenia okresu od dnia 1 marca 1984 r. do dnia 28 lutego 1998 r. do stażu pracy w szczególnych warunkach, jednocześnie nie negując braku innej przesłanki (z uwagi na faktyczne nierozwiązanie stosunku pracy) do przyznania mu emerytury, co było przedmiotem sporu w sprawie niniejszej. Stosownie zaś do ugruntowanego stanowiska Sądu Najwyższego, sąd drugiej instancji, zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c., rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, a ściślej mówiąc w granicach zaskarżenia, a nie jej zarzutów. Podniesione w apelacji zarzuty nie wyznaczają granic apelacji. Podobnie jak wnioski apelacji, podlegają one tylko rozważeniu przez sąd II instancji (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 25 sierpnia 2004 r., I PK 22/03 – OSNP 2005, nr 6, poz. 80; z dnia 13 kwietnia 2000 r., III CKN 812/98 – OSNC 2000, z. 10, poz. 193 oraz z dnia 27 kwietnia 2000 r., I CKN 648/98 – LEX nr 50867).

Nierozwiązanie stosunku pracy przez E. T. powoduje niemożność nabycia uprawnień emerytalnych. Odmowna decyzja organu rentowego była zatem prawidłowa. Sąd I instancji, po ustaleniu, że ubezpieczony nie rozwiązał

stosunku pracy, nie miał obowiązku prowadzenia postępowania celem ustalenia spełnienia pozostałych przesłanek przyznania świadczenia.

Zaskarżony wyrok odpowiada więc prawu, a apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.